

بررسی عوامل موثر بر توسعه ی گردشگری روستایی با تاکید بر روستای هدف گردشگری (مطالعه موردی: روستای فش؛ شهرستان کنگاور)

یونس غلامی^۱، زهرا شفیعی^{۲*}

۱- استادیار و مدیر گروه جغرافیا- اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا- اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، ایران

zahrashafiei2012@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۲

چکیده

توسعه ی موفق صنعت گردشگری نیاز به شناخت و آگاهی کافی از عوامل مهم و موثر اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیر ساختی و مدیریتی دارد. هدف پژوهش بررسی عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی با تاکید بر روستای هدف گردشگری شهرستان کنگاور است. منطقه ی مورد مطالعه دارای جاذبه های طبیعی بکر و منحصر به فردی است که می تواند گردشگران زیادی را به سوی خود جذب نماید اما برای رونق و توسعه ی گردشگری روستایی به صورت موفق باید زیرساخت های لازم را برای آن فراهم نمود. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی بوده و جمع آوری اطلاعات به صورت ترکیبی از روش های اسنادی و میدانی انجام گرفته است. روایی و پایایی پژوهش از طریق پرسشنامه انجام شده است و برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS ۱۶ استفاده شده است. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۲۶ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده اند. یافته های پژوهش حاکی از کمبود امکانات و زیرساخت های ضروری مانند مکان های اقامتی، رفاهی، پذیرایی و ارتباطی و ضعف مدیریتی و نهادی در زمینه ی توسعه ی گردشگری را مشخص می نماید. البته متغیرهایی مانند وضعیت مالی، نوع شغل، تولید، وضعیت تحصیلات، تاهل و سن، روستای محل اقامت با متغیر وابسته تمایل به توسعه ی گردشگری رابطه داشته اند. نتایج آزمون تحلیل عاملی نشان دهنده ی موثر بودن ۶ عامل طبیعی / اقتصادی / اجتماعی / فرهنگی / کالبدی و نهادی بر توسعه ی گردشگری روستایی است. ۳ عامل کالبدی و نهادی و مدیریتی در وضعیت نامطلوبی هستند و نیاز به رسیدگی دارند و ۳ عامل طبیعی و فرهنگی در این روستا وضعیت مطلوبی برای جذب گردشگر و توسعه ی گردشگری دارند. در نهایت پیشنهادهای کاربردی از جمله توسعه ی زیرساخت های اقامتی و ارتباطی و تبلیغات مناسب و استفاده از نیروهای بومی و آموزش دیده در این امر و تولید و فروش محصولات محلی و صنایع دستی و غیره از راهکارهای مهم توسعه ی گردشگری در این منطقه می باشد.

کلید واژه ها: گردشگری، توسعه ی گردشگری روستایی، روستای فش

مقدمه:

گردشگری یکی از صنایع مهم در هر جامعه ای است که با شتاب زیاد در حال حرکت می باشد و اقتصاد تمامی کشورهای دنیا را تحت نفوذ خود قرار داده است برای رهایی از اقتصاد تک محصولی و رسیدن به توسعه ی پایدار گردشگری روستایی یکی از مهمترین محورهای توسعه و رشد اقتصادی کشورها است، زیرا علاوه بر افزایش درآمدهای ارزی، اشتغال متنوع در روستاها ایجاد می نماید و با فراهم کردن فرصت های شغلی مانع از مهاجرت جمعیت روستایی می گردد. (قدیری معصوم و اسعلاحی و پازکی، ۱۳۸۹). گردشگری روستایی یکی از شاخص های صنعت گردشگری است که با توجه به ظرفیت طبیعی و فرهنگی موجود در روستا می تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستاییان، حفاظت از میراث فرهنگی و در نهایت توسعه ی یکپارچه و پایدار روستایی داشته باشد (رضوانی، ۱۳۸۹). امروزه گردشگری روستایی به یکی از فعالیت های پیشنهاد اقتصادی تبدیل شده است و مطالعات نشان می دهد که بین توسعه ی گردشگری روستایی و جذب گردشگر و افزایش درآمد اقتصادی رابطه ی مثبتی وجود دارد (سیدعلیپور و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین ایجاد و توسعه ی گردشگری روستایی و جذب گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می تواند نقش مهمی در تنوع سازی اقتصاد جوامع روستایی و بستر و زمینه ساز توسعه ی پایدار روستایی باشد و از طرف دیگر وسیله ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی از طریق غلبه بر تصورات توسعه نیافتگی و عبور از استانداردهای زندگی مردم محلی به حساب آید. به هر حال اگر گردشگری روستایی بتواند کلیه ی نقش های محوله را به خوبی ایفا کند خالق یا محرک فرآیند توسعه یافته برای رسیدن به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه ی زیر شاخه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و همچنین خود صنعت گردشگری باشد (شریف زاده و مرادی نژاد، ۱۳۸۸). در سال های اخیر بسیاری از فعالیت های اقتصادی روستایی با تنزل شدید در سطح درآمد و اشتغال بویژه در فعالیت های کشاورزی سنتی مواجهه شده است، در نتیجه گردشگری نه تنها به عنوان یک ابزار بالقوه برای تغییر این وضعیت، بلکه به عنوان یکی از راهبردهای اصلی توسعه ی همه جانبه ی روستاها یکی از مهمترین اهداف توسعه در کشورهای در حال توسعه و نیز در ایران است. جاذبه ها و امکانات و قابلیت های توسعه ی گردشگری در نواحی روستایی کشور بسیار متنوع و گسترده است ولی تاکنون این جاذبه ها چندان شناخته و معرفی نشده و بهره برداری از آن ها نیز به عمل نیامده است. (رضوانی، ۱۳۸۹). لذا با توجه به اهمیت مسئله، یکی از رویکردهای اصلی دولت در راستای رفع محرومیت و ایجاد محرک های توسعه و تحقق اهداف تعیین شده در سند چشم انداز بیست ساله ی کشور برای بهره گیری از توان مناطق محروم بالاخص روستاها، مقوله گردشگری است، بنابراین با توجه به رویکرد توسعه گردشگری در روستاهای کشور تاکنون ۴۶۴ روستای هدف گردشگری در کشور شناسایی و ثبت گردیده که سهم استان کرمانشاه ۱۴ روستای هدف گردشگری است، که در این بین شهرستان کنگاور دارای ۱ روستای هدف گردشگری می باشد. مناطق یا روستاهای گردشگری هدف به محدوده ی جغرافیای اطلاق می شود که در این محدوده یک یا چند مجموعه ای از جاذبه های تاریخی و طبیعی - فرهنگی وجود دارد که وجود آنها انگیزه ای برای سفر و اقامت گردشگران خواهند بود.

این شهرستان با داشتن فاکتورهای مختلف از شهرستان های مهم در جذب گردشگر است. در همین راستا مطالعات متعددی انجام شده است اما در اکثر این مطالعات، بعضی از مناطق به صورت گذار و تنها بصورت اسامی ذکر شده است. در این بین روستای فش با وجود دارا بودن جاذبه های کم نظیر گردشگری از جمله: برخورداری از تمام مواهب، وجود ارتفاعات امروله، وجود آب و هوای بسیار مناسب و مطبوع، چشمه های آب، رودخانه ها و ارتفاعات و کوهستان های پر برف، دره های زیبا و سرسبز، چشم انداز زیبا به همراه باغات و مراتع و سبزینگی، تنوع گیاهی و جانوری، گیاهان دارویی، بیلاقات طبیعی، صنایع دستی متنوع، وجود عشایر و ... به دلیل عدم شناخت دقیق و علمی از توان ها و قابلیت ها و همچنین مشکلات منطقه و فقدان یک برنامه ریزی نظامند و جامع در بهره برداری معقول از قابلیت های موجود و پتانسیل های نهفته در آن، تاکنون این قابلیتها در مسیر جذب هر چه بیشتر گردشگر و دستیابی به توسعه ایی پایدار بهره گیری نشده است، در نتیجه این تحقیق در تلاش است تا با تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری در این روستا که بعنوان یکی از روستاهای هدف گردشگری می باشد مهمترین عواملی که تأثیر بسزایی در رونق و توسعه گردشگری و همچنین جذب گردشگران و ورود هر چه بیشتر گردشگر به این روستا دارند را مشخص کند، چرا که این روستا با دارا بودن پتانسیل های فراوان گردشگری می تواند به عنوان قطب مهم گردشگری نقش مهمی را در پویایی و تحرک اقتصادی خود و دیگر روستاهای شهرستان کنگاور ایفا نماید.

اهمیت و انجام ضرورت پژوهش:

استفاده بهینه از منابع و ظرفیت های طبیعی موجود از گام های اساسی توسعه در هر کشور است مسئله ی مهم در اینجا توجه به بخش های دیگر تولید و درآمد و ارز آوری به منظور پایان دادن به تراژدی اقتصاد تک محصولی است. که اولین قدم در جهت رشد و توسعه ی پایدار محسوب می شود (ازاد منجیری، ۱۳۸۷). برای ایجاد یک توسعه ی همه جانبه و پایدار و همچنین جایگزینی منابع جدید کسب درآمد به جای منابع نفتی نیازمند استفاده از تمامی امکانات و قابلیتها هستیم. در این راستا توسعه صنعت گردشگری که اقتصاددانان آن را سومین پدیده ی اقتصادی پویا و رو به رشد پس از صنعت نفت و خودروسازی می دانند، که به منزله نیاز اساسی کشور مطرح می شود (مدهوشی و ناصر پور ۱۳۸۲) در این بین رهبران جوامع روستایی بدنبال راه هایی می گردند تا برخی از مشکلات جوامع روستایی از طریق گسترش بنیان های اقتصادی جوامع مقابله کنند. سازمان های متفاوتی فراوانی، گردشگری را به منزله ی ابزار اقتصادی بالقوه ی مناسبی برای توسعه ی این مناطق معرفی کرده اند. از دیدگاه دیگر گردشگری مناطق روستایی شاخص مهمی در بازسازی و احیای مناطق روستایی است و نقش مهمی در روستاها ایفا می کند. به ویژه زمانی که روستاها در بخش کشاورزی ناگزیر به رقابت با مزارع صنعتی با استراتژی های کاهش قیمت هستند. توسعه ی گردشگری در مناطق روستایی عنصری اساسی است و یکی از راه های نجات روستاها از فقر، مهاجرت و مشکلات اجتماعی و اقتصادی بشمار می رود. توسعه گردشگری گردشگری روستایی راه حلهای بالقوه ای را برای بسیاری از مشکلاتی که مناطق روستایی با آن ها مواجه هستند ارائه می دهد. رشد اقتصادی پایدار از طریق ایجاد اشتغال در بخش های تجارت صنایع دستی و ایجاد بازارهای جدید برای محصول کشاورزی و گسترش زیر ساخت های اقتصادی، توسعه ی فرهنگی، افزایش فرصت های ارتباطات و تبادلات فرهنگی، محافظت و ارتقای محیط زیست

طبیعی و زیرساخت های موجود گردشگری که صنعتی به نسبت پاکیزه و سبز محسوب می شود می تواند به حفاظت محیط زیست محلی کمک نماید. در این ارتباط می توان گفت شهرستان کنگاور از مناطق مستعد برای گردشگری است که در میان روستای هدف گردشگری فش با توجه به دارا بودن جاذبه های کم نظیر گردشگری در این شهرستان نادیده گرفته شده است.

اهمیت و گسترش در این روستا شامل تسریع در عمران و انجام پژوهش های هدفمند و برنامه ی جذب گردشگران بیشتر و به منظور درآمد زایی برای ساکنان محلی و ایجاد اشتغال، افزایش تعاملات فرهنگی بین مردم روستا و گردشگران و بیان عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی هدف و شناسایی مکان های طبیعی بکر و با ارزش اکوتوریستی و معرفی آن ها به علاقمندان برای بازدید و جلوگیری از تخریب جاذبه های گردشگری بویژه جاذبه های طبیعی است.

فرضیات پژوهش:

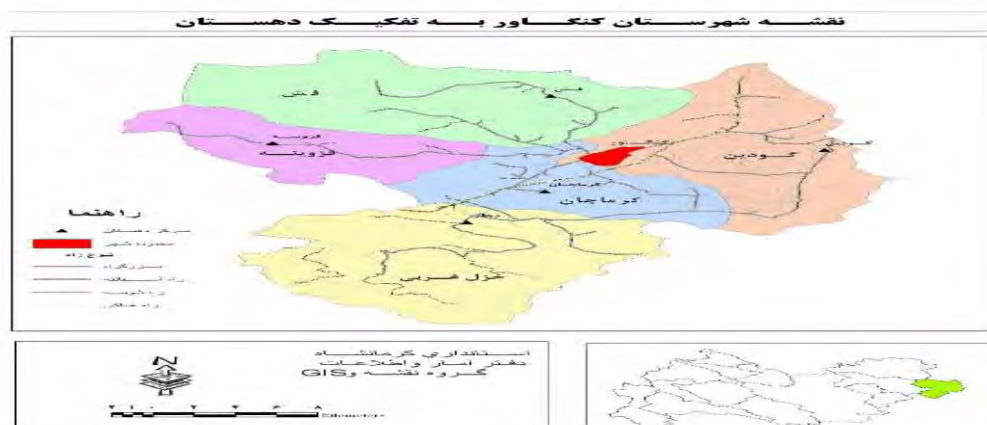
۱. بین عوامل طبیعی و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.
۲. بین عوامل اقتصادی و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.
۳. بین عوامل اجتماعی و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.
۴. بین عوامل فرهنگی و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.
۵. بین عوامل کالبدی (فیزیکی) و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.
۶. بین عوامل نهادی (مدیریتی) و توسعه ی گردشگر روستایی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد.

پیشینه ی پژوهش:

زیرساخت های ویژه گردشگری، بازار محلی فروش محصولات بومی، توجه به ظرفیت ورزشی و کوهنوردی و توجه به بهداشت آب های معدنی از متغیرهای تاثیر گذار بر توسعه گردشگری روستایی هستند. ویکنس (۲۰۰۸) معتقد است علاوه بر وجود امکانات و تاسیسات رفاهی برای روستاها، برنامه ریزی مناسب در زمینه گردشگری نیز از متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی است. پیژرس (۲۰۱۰) استفاده از وجود عشایر، توجه به منابع بومی، بازار هفتگی و روزانه در روستا و معرفی آداب و رسوم سنتی روستا را از دستاوردهای توسعه گردشگری روستایی می داند. به باور هاریسون و چپانی (۲۰۱۱) امکانات زیربنایی، پس انداز و سرمایه گذاری، شیوه زندگی و الگوی مصرف مردم و دسترسی به مواد غذایی مناسب را از متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی می داند. پژوهش های مک گری گور و تامسون (۲۰۱۱) دسترسی به مواد غذایی، شیوه زندگی و الگوی مصرف مردم،

تبلیغات و اطلاعات، فضای انگیزه برای سرمایه گذاری بخش دولتی و توجه دولت به برنامه ریزی گردشگری را از عامل توسعه گردشگری روستایی می دانند. به باور گودوین (۲۰۱۲) متغیرهای تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی شامل ایجاد امکانات تولیدی و بهداشتی در روستا، سطح آگاهی مردم از آثار گردشگری و دسترسی به امکانات و خدمات رفاهی روستایی هستند بوش و همکاران (۲۰۱۲) بر این عقیده اند، بین نیروی از اد کشاورزی، پس انداز و سرمایه گذاری، بازاریابی تولیدات روستایی و فضاهای اقامتی و گردشگری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد به باور بالگلو و برنبرگ (۲۰۱۳) بین راه های دسترسی مناسب، دسترسی به خدمات آموزشی، بهداشتی و اداری، کیفیت مسکن روستایی و زیرساخت های کالبدی و توسعه گردشگری روستایی رابطه معنی داری وجود دارد. اپلر و جونز (۲۰۱۳) بین دسترسی به خدمات اجتماعی، تعدد مراکز تصمیم گیری نیروی تصمیم گیری، نیروی متخصص گردشگری و آموزش مردم بومی با توسعه گردشگری روستایی رابطه معناداری وجود دارد. نیلسین و اسپنسل (۲۰۱۵) در بررسی های خود متوجه شد، بین توسعه گردشگری روستایی با اعطای یارانه به سرمایه گذاران بازار محلی، فروش محصولات بومی و سرمایه گذاری بخش دولتی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. چادری و گوپتا (۲۰۱۵) بر این عقیده اند که بین توسعه گردشگری روستایی با برنامه ریزی برای معرفی و استفاده از گیاهان دارویی منطقه، حمایت از پوشش گیاهی و جانوری منطقه و معرفی و بهره گیری مطلوب و پایدار از آن ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. گارا (۲۰۱۵) عوامل متعددی در توسعه گردشگری روستایی نقش دارند که از سویی ارتباط و تعامل بین آن ها و توسعه گردشگری را سبب می شود و از سوی دیگر نبود ارتباط یا همسویی بین آن ها از این توسعه، ممانعت خواهد کرد. پژوهشگران بسیاری کوشش کرده اند، در بررسی های خود در روستاهای مختلف، این ارتباط را نبود ارتباط و همسویی را بین عوامل تأثیرگذار بر توسعه گردشگری روستایی بررسی کنند. دیوودی (۲۰۱۶) امکانات زیر بنایی، اعطای یارانه به سرمایه گذاران، توجه به بهداشت آب های معدنی و ظرفیت ورزشی و کوهنوری را از متغیرهای تأثیر گذار بر توسعه گردشگری روستایی می دانند. به طور کلی، بررسی پیشینه پژوهش های پژوهشگران داخلی و خارجی نشان می دهند. عوامل توسعه گردشگری روستایی عبارتند از: ایجاد امکانات تحصیلی، سطح آگاهی مردم از آثار گردشگری، دسترسی به امکانات و خدمات رفاهی، دسترسی به مواد غذایی مناسب، شیوه زندگی و الگوی مصرف مردم، آموزش مردم بومی، نیروی متخصص گردشگری، دسترسی به خدمات اجتماعی، توجه دولت به برنامه ریزی گردشگری، توجه به صنایع دستی بومی، بازار هفتگی و روزانه روستا، اعطای یارانه به سرمایه گذاران، امکانات زیربنایی، پس انداز و سرمایه گذاری، حفاظت از پوشش گیاهی و جانوری منطقه و معرفی و مطلوب باردار از آن ها و راه های دسترسی مناسب می باشند. لیج و همکاران (۲۰۱۶) بر این باورند که عوامل توسعه گردشگری در مناطق روستایی عبارتند از: پس انداز و سرمایه گذاری، آموزش مردم بومی، دسترسی به خدمات اجتماعی و فضای انگیزه برای سرمایه گذاری بخش دولتی می باشند. تولون و بسرا (۲۰۱۶) معتقدند که عوامل توسعه گردشگری روستایی تابعی از سطح آگاهی مردم از آثار گردشگری، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی و توجه دولت به برنامه ریزی گردشگری و زیرساخت های کالبدی پیرامون گردشگری روستایی هستند. مهر دانش و نوری (۱۳۹۷) ارزیابی و تحلیل عوامل موثر در توسعه و اقامت گردشگری روستای هدف گردشگری مطالعه موردی؛ (روستای دشه) با توسعه

گردشگری روستا، مدیریت روستا می تواند منبع مالی قابل توجهی را برای اجرای برنامه های خود ایجاد نماید و از طرف دیگر با مدیریت صحیح در روستا می توان توسعه و گسترش گردشگری را به طور اصولی هدایت نمایم.

منطقه مورد پژوهش:

روستای فش از توابع بخش مرکزی شهرستان کنگاور، استان کرمانشاه، با مختصات جغرافیایی ۴۷ درجه و ۵۶ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی، در ۱۰ کیلومتری غرب شهر کنگاور و ۱۰۰ کیلومتری غرب کرمانشاه قرار گرفته است. این روستا از جنوب به کوه سه سنگه، از شمال شرقی و شرق به کوه کیتی و از شمال غربی به کوه سه تخت محدود شده است. روستای فش از سطح دریا ۱۵۶۰ متر ارتفاع دارد و آب و هوای آن در بهار و تابستان معتدل و مطبوع و در زمستان سرد کوهستانی است. رودخانه سراب فش در غرب روستا جریان دارد. با توجه به قدمت گورستان قدیمی و بنای زیارتگاه امامزاده سید جمال الدین بن جعفر صادق (ع) و تپه باستانی آبادی، می توان پیشینه تاریخی روستای فش را به قرون گذشته مرتبط دانست، همچنین قدمت صد ساله مراسم تعزیه روز سوم امام حسین در این روستا به قدمت آن افزوده است مردم روستای فش به گویش فشی که ترکیبی از زبان کردی با لهجه لکی است، سخن می گویند و مسلمان و اکثراً پیرو مذهب شیعه جعفری می باشند. نظام تولید در روستای فش براساس فعالیت های زراعی، دامداری و باغداری استوار است. گروهی نیز به فعالیت های خدماتی و تولید صنایع دستی نظیر مانند قالی و انواع سازها از جمله تار، ستار و تنبور اشتغال دارند. جاذبه های گردشگری روستای زیبای فش به دلیل موقعیت طبیعی و اقلیمی خاص، بخصوص در فصول بهار، تابستان و اوایل پاییز، مناظر طبیعی و جلوه های حیرت انگیزی را به نمایش می گذارد. یکی از مهمترین جاذبه های طبیعی روستا، سراب زیبا و باشکوه فش است که در نزدیکی روستا قرار دارد و اطراف آن را درختان بلند جنگی و گل ها و گیاهان خودرو فرا گرفته است.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر با هدف کلی بررسی عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستای هدف گردشگری انجام شده است. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربری و از بُعد ماهیت، توصیفی و تحلیلی می باشد. جامعه آماری پژوهش شامل ساکنان روستای هدف گردشگری فش بود. این روستا براساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال

(۱۳۹۰)، تعداد (۱۷۷۰) نفر جمعیت دارد با روش نمونه گیری تصادفی ساده و براساس فرمول کوکران تعداد نمونه ی مناسب برای این پژوهش ۲۲۶ نفر بدست آمد. این روش پیمایشی با پرسش نامه انجام شد. برای جمع آوری اطلاعات برای تحلیل و آنالیز متغیرها و اثبات فرضیات از یک نوع پرسش تشکیل شده است که ۷ پرسش ابتدای آن اطلاعات عمومی و جمعیت شناختی و ۳۴ پرسش آن اختصاصی می باشند. آزمون روایی پژوهش هم به این شکل تایید شد که پرسشنامه را در اختیار اساتید دانشگاه رازی کرمانشاه قرار داده شد تا نظرات خود را درباره ی آن ارائه کنند و در نهایت روایی پرسشنامه در حد خوب گزارش گردید برای تعیین پایایی نیز از آلفای کرونباخ استفاده گردید. میزان آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰.۹۰٪ بدست آمد که مقدار آن خوب است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیات هم از نرم افزار SPSS16 استفاده شد.

یافته های پژوهش:

(یافته های توصیفی)

براساس اطلاعات گردآوری شده از پرسش نامه، وضعیت پاسخ دهندگان براساس سن مطابق جدول (۱) می باشد.

جدول ۱ توزیع فراوانی شرکت کنندگان در پژوهش براساس سن

درصد تجمعی	درصد	تعداد	آماره
			سن
۲۰	۲۵	۴۰	۲۰-۳۰ سال
۵۰	۳۰	۸۵	۲۱-۴۰ سال
۸۰	۲۵	۶۵	۴۱-۵۰ سال
۱۰۰	۲۰	۳۶	بیشتر از ۵۱ سال
	۱۰۰	۲۲۶	کل

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

براساس اطلاعات گردآوری شده از پرسشنامه، وضعیت پاسخ دهندگان براساس سطح تحصیلات مطابق جدول (۲) می باشد.

جدول ۲ توزیع فراوانی شرکت کنندگان در پژوهش براساس سطح تحصیلات

درصد تجمعی	درصد	تعداد	آماره سطح تحصیلات
۱۰	۱۰	۲۰	بی سواد
۳۰	۱۵	۵۰	ابتدایی
۷۲	۲۰	۴۱	دیپلم
۱۰۰	۲۵	۵۲	لیسانس
	۳۰	۶۳	فوق لیسانس و بالاتر
	۱۰۰	۲۲۶	کل

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

براساس اطلاعات گردآوری شده از پرسشنامه، وضعیت پاسخ دهندگان براساس شغل مطابق جدول (۳) است.

جدول ۳ توزیع فراوانی شرکت کنندگان در پژوهش براساس شغل

درصد تجمعی	درصد	تعداد	آماره شغل
۱۵	۱۰	۳۰	کشاورز- باغدار
۴۰	۲۰	۶۰	دامداری
۴۶	۵	۷	کارگر
۵۵	۵	۹	کارمند
۱۰۰	۶۰	۱۲۰	سایر مشاغل
	۱۰۰	۲۲۶	کل

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

توصیف ویژگی های مربوط به متغیرهای پژوهش در جدول (۴) نشان داده شده است

جدول ۴ میانگین و انحراف معیار بخش های اقتصادی از بُعد اشتغال و درآمد

درآمد	اشتغال		تعداد	متغیر
	میانگین	انحراف معیار		
۰/۳۵	۳/۸۲	۰/۳۵	۲۲۶	گردشگری
۱/۰۱	۲/۷۵	۱	۲۲۶	کشاورزی- دامداری
۱/۱۵	۳/۲۰	۱/۱۷	۲۲۶	خدمات جانبی
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۲۲۶	صنعت

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

طبق داده های جدول (۵) مشاهده می شود، بین بخش های مختلف اقتصادی، بخش گردشگری با میانگین ۳/۸۲ هم از نظر اشتغال و هم از نظر ایجاد درآمد بیشترین تاثیر را داشته است و پس از آن بخش کشاورزی-دامداری در رتبه دوم، بخش خدمات جانبی هم در رتبه ی سوم و بخش صنعت در رتبه های آخر قرار دارد. در ادامه براساس داده های جدول ۵، مشاهده می شود میانگین همه ی متغیرها بیشتر از حد متوسط (مقدار ۳) است: پس بصورت توصیفی گفته می شود وضعیت این متغیرها در حد مناسبی است اما میانگین عوامل طبیعی (۳/۹۲) از میانگین سایر متغیرها بیشتر بوده است؛ در نتیجه از نظر مطلوب بودن در رتبه ی اول قرار می گیرد.

جدول ۵- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار
عوامل طبیعی	۲۲۶	۳/۹۲	۰/۹۰
عوامل اقتصادی	۲۲۶	۳/۶۳	۰/۷۶
عوامل اجتماعی	۲۲۶	۳/۵۲	۰/۷۵
عوامل فرهنگی	۲۲۶	۳/۴۴	۱/۷۰
عوامل کالبدی (فیزیکی)	۲۲۶	۳/۳۰	۰/۵۱
عوامل نهادی (مدیریتی)	۲۲۶	۳/۲۴	۰/۶۴

منبع: (نویسنده، یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

همانطور که در جدول ۶ ملاحظه می شود در این پژوهش، با توجه به ملاک کیسر، ۶ عامل دارای مقدار بیشتر از ۱ برای عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی استخراج شدند پس از چرخش عاملی با روش واریماکس، متغیرهای مربوط به عوامل موثر بر توسعه ی گردشگری روستایی در ۶ عامل طبقه بندی شدند.

جدول ۶- عوامل استخراج شده با مقادیر و درصد واریانس

عوامل	تعداد	میانگین	انحراف معیار
طبیعی	۲/۲۸	۲/۴۱	٪۵۱
اقتصادی	۲/۲۶	۲/۳۱	٪۵۳
اجتماعی	۱/۹۶	۲/۰۱	٪۵۵
فرهنگی	۱/۸۰	۱/۸۵	٪۵۷
کالبدی (فیزیکی)	۱/۷۱	۱/۸۵	٪۸۹
نهادی (مدیریتی)	۱۲/۷۷	۱۳/۱۶	٪۷۱

الگوی نهایی عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی

عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی

(منبع: نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

در پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی، سؤالات پرسشنامه به ۶ عامل دسته بندی شدند. برای بررسی کفایت داده ها جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی، از آزمون kmo و بارتلت استفاده گردید. مقدار kmo همواره بین ۰ و ۱ در نوسان می باشد. در صورتی که مقدار kmo کمتر از ۰/۵ باشد داده ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهد بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ و ۰/۷ باشد می توان به تحلیل عاملی پرداخت. اما در صورتی که مقدار kmo بزرگتر از ۰/۷ باشد، همبستگی های موجود در بین داده ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهند بود. همچنین برای

اطمینان از مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی، براساس ماتریس همبستگی هایی که پایه ی تحلیل عاملی قرار می گیرد در جامعه برابر صفر نیست باید از آزمون بارتلت استفاده کرد که براساس آن در صورتی که عدد *sig* مربوط به آن کوچکتر از ۰.۰۵ باشد می توان اظهار داشت که ماتریس همبستگی مخالف صفر است و داده ها کفایت لازم جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی را دارند. با توجه به جدول (۵) عدد *kmo* برابر (۰/۹۱۱) و *sig* آزمون بارتلت نیز برابر با صفر (۰/۰۰۰) است. بنابراین داده برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی مناسب هستند.

جدول ۷: آزمون *kmo* و بارتلت

<i>Kaiswe- Meyer- olkin measure of sampling Aderuacy</i>		۰/۹۱۱
<i>Bartlett's test of sphericity</i>	<i>Approx. chi- Square</i>	۲۲۷۰۰/۳۴۵
	<i>Df</i>	۳۱۵۰
	<i>Sig.</i>	۰/۰۰۰

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

با توجه به نتایج حاصل از آزمون *kmo* و بارتلت روش تحلیل عاملی اکتشافی را می توان بر روی متغیرهای پژوهش بکار برد در جدول (۸) تحلیل عاملی اکتشافی متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

جدول ۸: تحلیل عاملی اکتشافی متغیرهای تحقیق

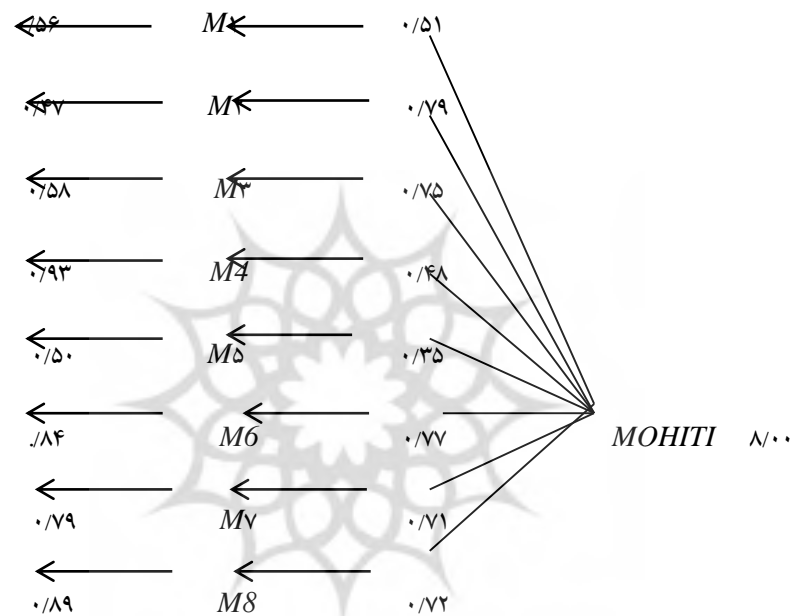
متغیر	شاخص	۱	۲	۳	۴	۵	۶
عوامل طبیعی	آب و هوای مناسب و مطبوع	۰/۴۴					
	چشمه های معدنی سرد	۰/۶۷					
	رودخانه ها و سرابها و آبهای معدنی	۰/۸۱					
	کوهستانهای پربرف	۰/۸۸					
	دره های زیبا و سرسبز	۰/۶۶					
	پوشش گیاهی و جانوری متنوع	۰/۸۰					
	بیلاقات طبیعی	۰/۸۱					
عوامل اقتصادی	سطح درآمد زیاد		۰/۹۱				
	ایجاد اشتغال		۰/۷۹				
	کاهش بیکاری		۰/۸۸				
	افزایش قیمت زمین		۰/۵۹				
	سرمایه گذاری بخش دولتی		۰/۹۰				
	سرمایه گذاری بخش خصوصی		۰/۷۸				

			۰/۸۹	بازار محلی	
		۰/۹۴		امکانات تحصیلی	عوامل اجتماعی
		۰/۹۹		امکانات بهداشتی	
		۰/۶۸		تنش های اجتماعی	
		۰/۶۴		میزان مشارکت	
		۰/۹۲		سطح آگاهی	
		۰/۵۳		میزان رفاه روستایی	
		۰/۷۰		تحرک اجتماعی	
		۰/۸۷		علاقه ی مردم به حفظ و نگه داری آداب و رسوم	
		۰/۵		ضریب امنیت	
	۰/۸۱			آداب و رسوم سنتی خاص	عوامل فرهنگی
	۰/۸۶			وجود صنایع دستی متنوع	
	۰/۶۵			وجود محصولات بومی متنوع	
	۰/۵۸			طرز تفکر مناسب مردم محلی	
۰/۹۷				راه های روستایی مناسب	عوامل کالبدی (فیزیکی)
۰/۹۹				وجود خدمات حمل و نقل عمومی	
۰/۸۰				وجود خدمات ارتباطی	
۰/۸۲				دسترسی به خدمات آموزشی	
۰/۸۵				دسترسی به خدمات بهداشتی	
۰/۸۵				دسترسی به خدمات بانکی	
۰/۸۷				دسترسی به خدمات اداری	
۰/۸۴				دسترسی به خدمات کالبدی	
۰/۹۴				دسترسی به خدمات گردشگری	
۰/۹۷				توجه دولت به برنامه ریزی	عوامل نهادی (مدیریتی)
۰/۸۴				انگیزه ی سرمایه گذاری دولتی	
۰/۶۵				فضای انگیزه سرمایه گذاری خصوصی	
۰/۹۲				اطلاع رسانی رسانه ها	

منبع: (نویسنده، براساس یافته های پژوهش، ۱۳۹۹)

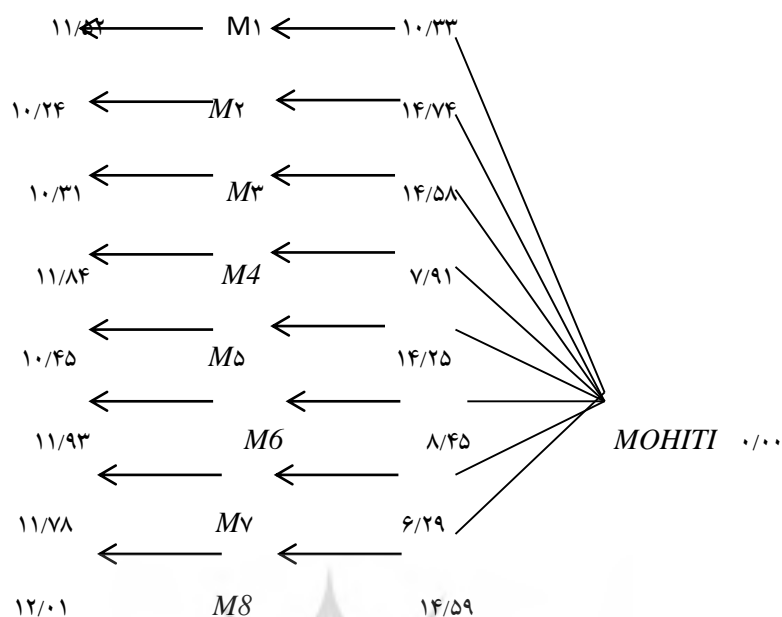
۱. مدل اندازه گیری عوامل طبیعی:

این مدل شامل همه ی عوامل طبیعی است. اعداد روی فلش ها حاکی از مقدار بار عاملی متغیرها بوده و بیانگر میزان هرکدام از آن ها است. شاخص های بر ارزش مدل با توجه به شکل (۱) حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری متغیر مستقل عوامل طبیعی با مقدار *RMSEA* برابر ۰/۸۶ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۹ است نشان دهنده ی میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های *GFI, AGFI, NFI* نیز به ترتیب برابر (۰/۹۰ و ۰/۹۱ و ۰/۹۳) می باشد.

$Chi-square=55/07, df=44, p-value=0/00000, RMSEA=\%85$

شکل ۱- مدل معادلات ساختاری عوامل طبیعی

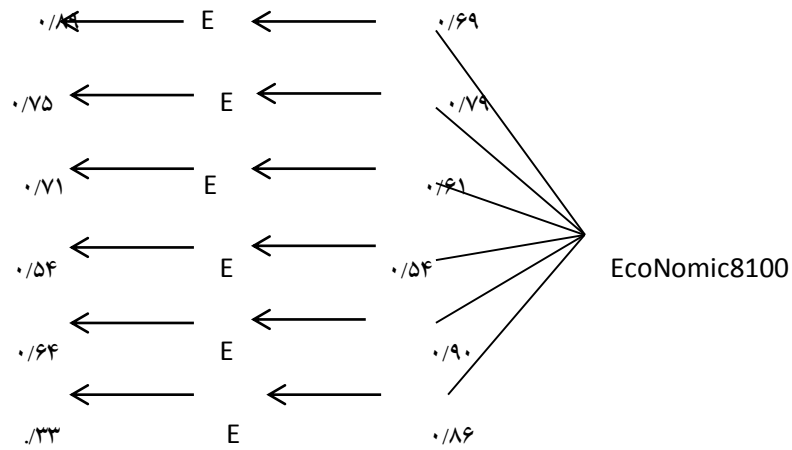

$Chi-square=55/07$, $df=43$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=\%86$

شکل ۲ مقدار $T-value$ عوامل طبیعی

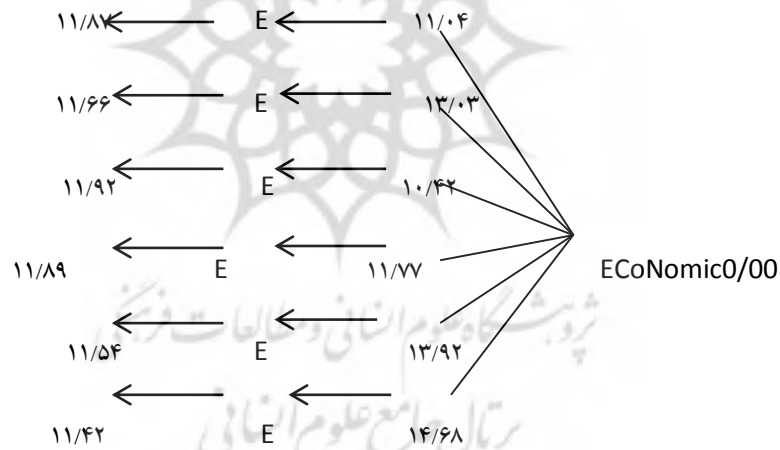
۲. مدل اندازه گیری عوامل اقتصادی

این مدل شامل همه ی گویه های عوامل اقتصادی می باشد. اعداد روی فلش ها بیانگر مقدار بار عاملی متغیرها بوده و حاکی میزان هرکدام از آن ها است. شاخص های بر ارزش مدل با توجه به شکل ۳ حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری عوامل اقتصادی با مقدار $RMSEA$ برابر ۰/۸۳ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۹ است نشان دهنده ی میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های GFI , $AGFI$, NFI نیز به ترتیب برابر (۰/۹۳ و ۰/۹۴ و ۰/۹۴) می باشد.

$Chi-square=208/92$, $df=176$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=0/83$

شکل ۳: مدل معادلات ساختاری عوامل اقتصادی

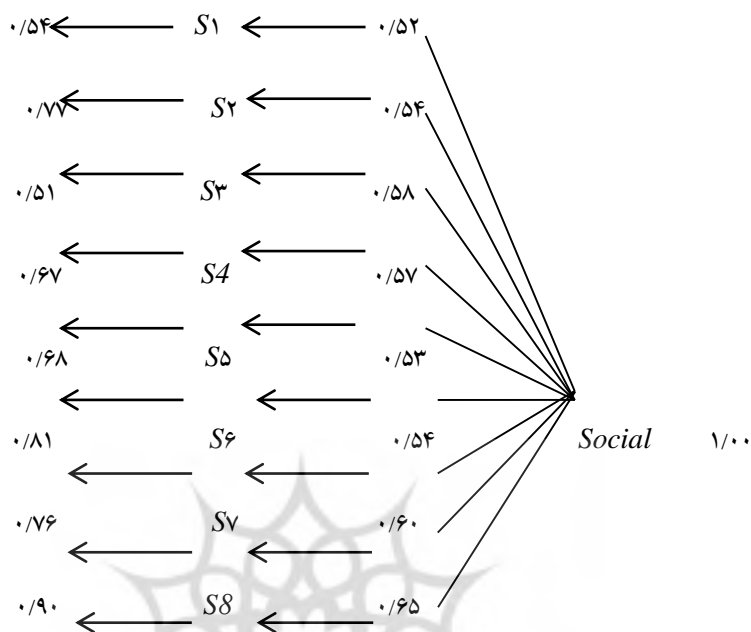
$Chi-square=208/92$, $df=176$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=0/083$

شکل ۴- مقدار $T-value$ عوامل اقتصادی

۳. مدل اندازه گیری عوامل اجتماعی

این مدل شامل همه ی گویه های متغیر عوامل اجتماعی می باشد. اعداد روی فلش ها حاکی از مقدار بار عاملی متغیرها بوده و نمایانگر هر کدام از آن ها است. شاخص های براساس شکل ۵ حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری عوامل اجتماعی با مقدار $RMSEA$ برابر ۰.۱۱ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰.۰۹ است نشان دهنده ی میانگین

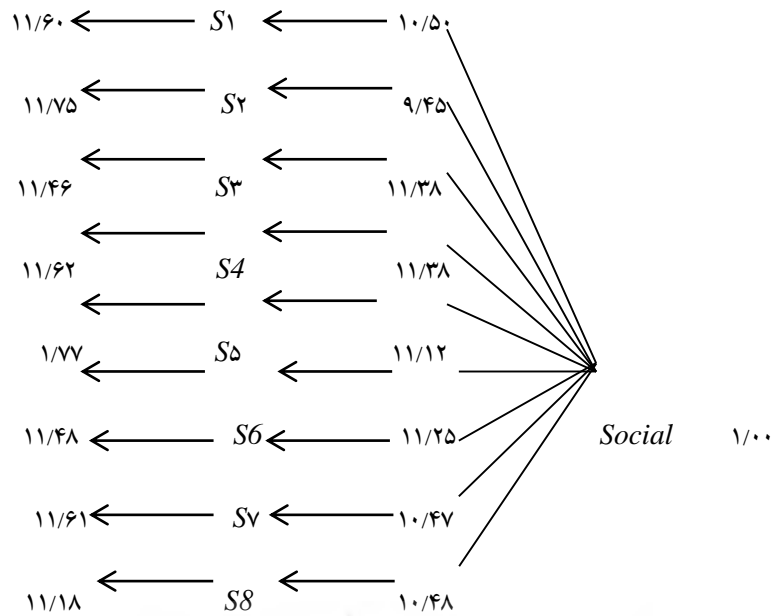
مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های $GFI, AGFI, NFI$ نیز به ترتیب برابر (۰/۹۵ و ۰/۹۵ و ۰/۹۲) می باشد.

$Chi-square=180/24, df=178, p-value=0/00000, RMSEA=0/011$

شکل ۵ مدل معادلات ساختاری عوامل اجتماعی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

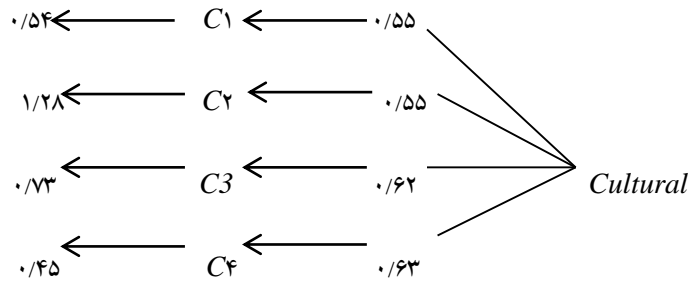

$Chi-square=180/24$, $df=178$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=0/011$

شکل ۶ مقدار $T-value$ عوامل اقتصادی

۴. مدل اندازه گیری عوامل فرهنگی

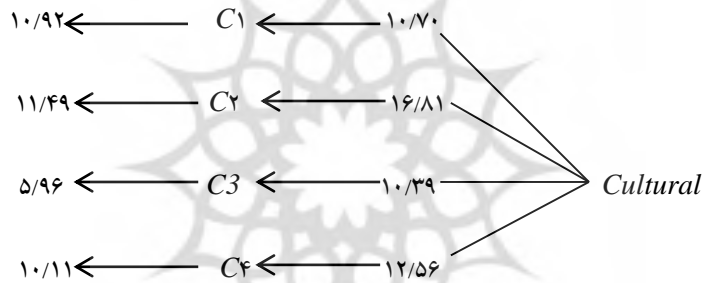
این مدل شامل همه ی گویه های متغیر عوامل فرهنگی می باشد. اعداد روی فلش ها بیانگر مقدار بار عاملی متغیرها بوده و نمایانگر هرکدام از آن ها است. شاخص های برازش مدل با توجه به شکل ۷ حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری عوامل فرهنگی با مقدار $RMSEA$ برابر ۰/۳۰ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۷۹ است نشان دهنده ی میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های GFI , $AGFI$, NFI نیز به ترتیب برابر (۰/۹۱ و ۰/۹۰ و ۰/۹۲) می باشد.

$Chi-square=62/80$, $df=28$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=0/030$

شکل ۷ مدل معادلات ساختاری عوامل فرهنگی

شکل ۲-۴ مقدار $T-value$ عوامل فرهنگی

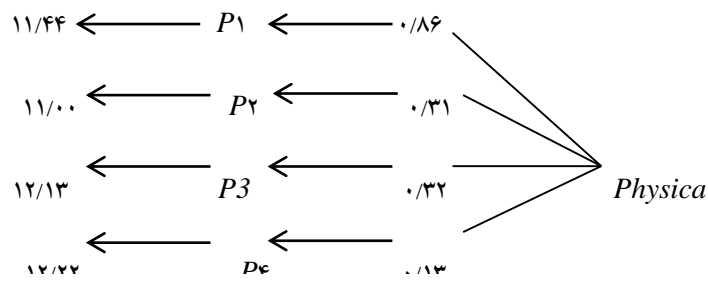

$Chi-square=62/80$, $df=28$, $p-value=0/00000$, $RMSEA=0/030$

شکل ۸ مقدار $T-value$ عوامل فرهنگی

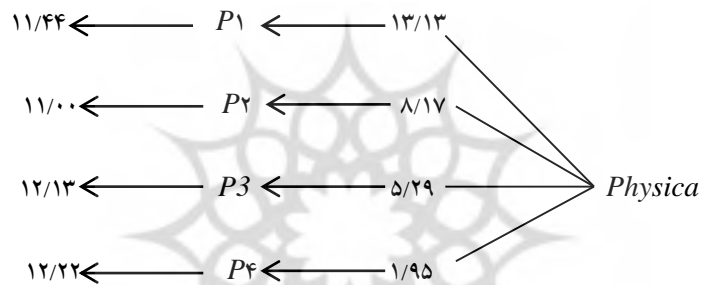
۵. مدل اندازه گیری عوامل کالبدی (فیزیکی)

این مدل شامل همه ی گویه های متغیر عوامل کالبدی می باشد. اعداد روی فلش ها بیانگر مقدار بار عاملی متغیرها بوده و نمایانگر هرکدام از آن ها است. شاخص های برازش مدل با توجه به شکل ۹ حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری عوامل فرهنگی با مقدار $RMSEA$ برابر ۰/۳۰ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۸۰ است نشان دهنده ی میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های GFI , $AGFI$, NFI نیز به ترتیب برابر (۰/۹۷ و ۰/۹۰ و ۰/۹۵) می باشد.

$Chi-square=115/10, df=103, p-value=0/00000, RMSEA=0/080$

شکل ۹ مدل معاملات ساختاری عوامل کالبدی (فیزیکی)

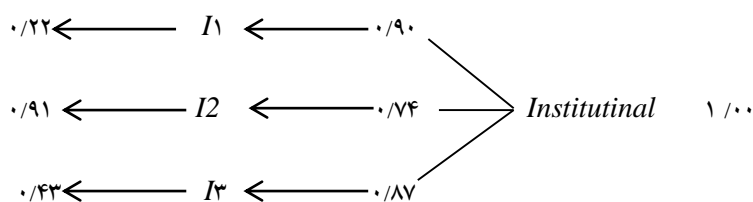

$Chi-square=115/10, df=103, p-value=0/00000, RMSEA=0/080$

شکل ۱۰ مقدار T -value عوامل کالبدی (فیزیکی)

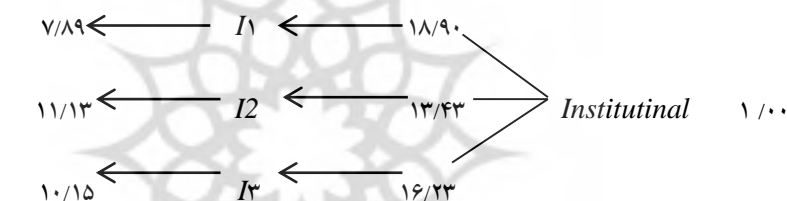
۶. مدل اندازه گیری عوامل نهادی

این مدل شامل همه ی گویه های متغیر عوامل نهادی می باشد. اعداد روی فلش ها حاکی از مقدار بار عاملی متغیرها بوده و نمایانگر هرکدام از آن ها است. شاخص های برازش مدل با توجه به شکل ۱۱ حاکی از مناسب بودن مدل اندازه گیری عوامل نهادی با مقدار $RMSEA$ برابر ۰.۱۳ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰.۹ است نشان دهنده ی میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است. همچنین مقداری کای دو به درجه ی آزادی کمتر از ۳ می باشد میزان شاخص های $GFI, AGFI, NFI$ نیز به ترتیب برابر (۰/۹۳ و ۰/۹۱ و ۰/۹۳) می باشد.

$Chi-square=26/87$, $df=12$, $p-value=0/00013$, $RMSEA=0/00013$

شکل ۱۱ مدل ساختاری عوامل نهادی

$Chi-square=23/07$, $df=02$, $p-value=0/00013$, $RMSEA=0/00013$

شکل ۱۲ مقدار $T-value$ عوامل نهادی

فرضیه اول پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل محیطی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معنادار مثبتی وجود دارد. در این پژوهش همانطور که در شکل های پیشین دیده می شود، ضریب تأثیر عوامل طبیعی بر توسعه ی گردشگری معادل (۸۰) درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار t ، (۲۰/۵۲) تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان کرد فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب، بین عامل طبیعی و توسعه ی گردشگری روستای رابطه ی معناداری وجود دارد؛

مطلوب بودن عوامل طبیعی از جمله آب و هوای مناسب، وجود چشمه های معدنی سرد و سرابها، رودخانه ها و آبها، ارتفاعات و کوهستان های پربرف، دره های سرسبز و زیبا، چشم انداز زیبا با باغ ها و مراتع سبز، تنوع گیاهی و جانوری و ییلاق های طبیعی بر توسعه ی گردشگری روستایی تأثیر شایانی دارند.

فرضیه دوم پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل اقتصادی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. در این پژوهش ضریب اثر عوامل اقتصادی بر توسعه ی گردشگری روستایی، همان طور که در شکل پیشین دیده می شود، معادل (۶۷) درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار $t(20/63)$ تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان نمود فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب می توان بیان نمود، بین عامل اقتصادی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معناداری وجود دارد؛ به این معنی که بهتر شدن عوامل اقتصادی از جمله ایجاد درآمد، ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری و افزایش قیمت زمین و سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی و بازارهای محلی جهت فروش محصولات بومی اثرات بسیار مهمی بر توسعه ی گردشگری روستایی دارند.

فرضیه سوم پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل اجتماعی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. در این پژوهش همان طور که در شکل پیشین مشاهده می شود، ضریب اثر عوامل اجتماعی بر توسعه گردشگری روستایی، معادل ۵۶ درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار $t(20/16)$ تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان نمود فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب می توان بیان نمود، بین عامل اجتماعی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معناداری وجود دارد؛ یعنی بهتر شدن عوامل اجتماعی مانند افزایش سطح آگاهی مردم و تحصیلات و تحرک اجتماعی و ضریب امنیت و علاقه به حفظ آداب و رسوم گذشتگان و کاهش تنش های اجتماعی و مهاجرت ها بر توسعه ی گردشگری روستایی اثرات بسیار مهمی دارند.

فرضیه چهارم پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل فرهنگی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معنادار مثبتی وجود دارد. در این پژوهش ضریب اثر عوامل فرهنگی بر توسعه گردشگری روستایی، همان طور که در شکل های پیشین دیده می شود معادل ۶۷ درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار $t(20/22)$ تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان نمود فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب می توان بیان نمود، بین عامل فرهنگی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معناداری وجود دارد؛ به این معنی که بهتر شدن عوامل فرهنگی از جمله صنایع دستی متنوع، آداب و رسوم خاص و طرز تفکر مردمی بر توسعه ی گردشگری روستایی اثرات بسیار مهمی دارند.

فرضیه پنجم پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل کالبدی (فیزیکی) و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. همان طور که در شکل های پیشین دیده می شود، در این پژوهش ضریب اثر عوامل کالبدی (فیزیکی) بر توسعه گردشگری روستایی، معادل ۴۰ درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار $t(18/12)$ تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان نمود فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب می توان نتیجه گرفت، بین عامل کالبدی (فیزیکی) و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی مناسب وجود دارد؛ یعنی بهتر شدن عوامل کالبدی (فیزیکی) از جمله راه های روستایی مناسب و وجود خدمات حمل و نقل عمومی و ارتباطی و دسترسی به خدمات آموزشی و بهداشتی و بانکی و اداری و زیرساخت های کالبدی و زیرساخت های گردشگری بر توسعه ی گردشگری روستایی اثرات بسیار مهمی دارند.

فرضیه ی ششم پژوهش:

چنین فرض می شود بین عامل نهادی (مدیریتی) و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد. در این پژوهش ضریب اثر عوامل نهادی (مدیریتی) بر موفقیت گردشگری روستایی همان طور که در شکل های پیشین دیده می شود، معادل ۶۰ درصد محاسبه شده است. برای این شاخص مقدار $t(19/10)$ تخمین زده شده است؛ بنابراین می توان بیان نمود فرض صفر با ۹۹ درصد اطمینان رد می شود و با توجه به معناداری و مثبت بودن این ضریب می توان بیان نمود، بین عامل نهادی و توسعه ی گردشگری روستایی رابطه ی معناداری وجود دارد؛ به این معنی که هر چه بهتر شدن عوامل نهادی (مدیریتی) از جمله؛ توجه دولت به برنامه ریزی، اطلاع رسانی رسانه های جمعی (تلویزیون، رادیو، فضای مجازی و بروشور و...) و برای گردشگری روستا، فضای انگیزه، برای سرمایه گذاری دولتی و بخش خصوصی بر توسعه ی گردشگری روستایی اثرات بسیار مهمی دارند.

نتیجه گیری:

هدف اصلی از اجرای برنامه های مختلف در نواحی روستایی، رسیدن به توسعه ی پایدار است. توسعه ی گردشگری روستایی می تواند فرصت های جدیدی برای اشتغال و درآمد روستاییان ایجاد نماید. اگر چه در بیشتر روستاهای ایران جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی وجود دارند، اما کمبود امکانات و خدمات و نبود زیرساخت های لازم و مناسب، پیوسته مانع از توسعه ی جدی گردشگری بوده است. در همین راستا گردشگری روستایی در ایران، بدون برنامه ریزی جدی و تنها به صورت اتفاقی انجام می گیرد. با توجه به اهمیت گردشگری در فرآیند برنامه ریزی توسعه ی روستایی، توجه به آن در برنامه ها و طرح های توسعه روستایی بویژه طرح های بومی ضرورت زیادی دارد. توسعه ی پایدار، به عوامل زیادی همچون مشارکت جامعه ی بومی در برنامه ریزی، مشارکت در توسعه ی گردشگری روستایی و مدیریت گردشگران وابسته است. روستای فش واقع در شهرستان کنگاور نیز از لحاظ طبیعی با داشتن چشمه های آی معدنی سرد، و برخورداری از مواهب نزدیکی به منطقه ی حفاظت شده و کوهستانی امروله، وجود

سراب ها، تنوع گیاهی و جانوری، دره های سرسبز، چشم اندازهای زیبا و باغ ها و مراتع و غیره، از لحاظ فرهنگی با داشتن آداب و رسوم ویژه، وجود عشایر، صنایع دستی متنوع، محصولات باغی و دامی، پرورش زنبور عسل و شترمرغ و پرورش ماهی مهم تر از همه طرز تفکر مناسب مردم بومی نسبت به ورود گردشگر و از لحاظ کالبدی با نزدیکی به مرکز شهرستان، وجود تسهیلات رفاهی مانند اقامتگاه های بوم گردی، وجود راه های دسترسی داخل روستا و... برای اجرای برنامه های عمرانی توسعه گردشگری موقعیت بسیار مطلوبی دارد؛ در نتیجه، رفع کمبودهای زیرساختی گردشگری در این روستا می تواند در جذب گردشگران بسیار مؤثر گردد. از مهم ترین دلایل موفق نبودن روستای فش در جذب گردشگر، علاوه بر کمبود زیرساخت های گردشگری و امکانات، اطلاع رسانی و تبلیغات مناسب برای این روستا می باشد. در کل، توسعه ی گردشگری هر مکان، نیازمند جاذبه های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و امکانات زیرساختی خدماتی، تفریحی است. این موارد مهم ترین ارکان های گردشگری را شکل می دهند و برای رسیدن به توسعه ی گردشگری پایدار لازم الاجرا هستند. بسیاری از این جاذبه ها در روستای فش وجود دارند و بررسی شده اند؛ در مقابل روستای فش در زمینه ی تبلیغاتی و اقامتی، برنامه ریزی گردشگری، عوامل نهادی و مدیریتی با ضعف های جدی روبه رو می باشد. با معرفی جاذبه های گردشگری روستای فش در رسانه های جمعی و اینترنت و فضای مجازی می توان به توسعه ی گردشگری روستایی و تأمین امکانات و خدمات لازم برای گردشگران کمک نمود. با برنامه ریزی های لازم و مدیریت شایسته می توان بسیاری از پتانسیل های بالقوه ی موجود در روستای فش را به پتانسیل های بالفعل تبدیل نمود. با این روش، با توسعه ی گردشگری در منطقه، زمینه ی لازم را برای ایجاد اشتغال و درآمد، و در نهایت، توسعه ی روستایی فراهم نمود. در کل می توان این گونه بیان کرد، برای توسعه ی صنعت گردشگری در روستای فش باید به زیر شاخص های مشارکت در برنامه ریزی همگانی برای استفاده از پوشش متنوع گیاهی و جانوری منطقه با در نظر گرفتن همه ی اصول زیست محیطی؛ عوامل اقتصادی شامل شاخص سرمایه گذاری بخش دولتی در زمینه ی زیرساخت ها و امکانات زیر بنایی گردشگری در منطقه؛ عوامل اجتماعی شامل شاخص توجه به امکانات تحصیلی در روستای فش، سطح آگاهی مردم از آثار گردشگری، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی مناسب؛ عوامل فرهنگی شامل شاخص صنایع دستی متنوع، بازارهای محلی و استفاده از ظرفیت وجود عشایر کلهر و ذوله؛ عوامل کالبدی شامل شاخص راه های دسترسی مطلوب، انواع دسترسی به خدمات آموزشی، بهداشتی، مالی، بانکی، اداری، فرهنگی، شاخص زیر ساخت های کالبدی، زیرساخت های ویژه ی گردشگری و عوامل نهادی (مدیریتی) شامل شاخص توجه دولت به برنامه ریزی برای گردشگری، ایجاد فضای انگیزه برای سرمایه گذاری دولتی و خصوصی، اطلاع رسانی و تبلیغات توجه ویژه گردد. از مجموع شاخص های تعداد (۳۴) شاخص، اگر به آن ها توجه شود، بیشترین اثرگذاری را بر توسعه ی گردشگری در روستای فش را خواهند داشت.

همچنین برنامه ریزی مسئولان دولتی در سطح شهرستان کنگاور نیاز به رویکرد جامع و همچنین هماهنگ نمودن بخش های مختلف مرتبط دارد. در کل با به کار گیری روش تحلیل عملی، عوامل مؤثر بر توسعه ی گردشگری روستای فش به ترتیب اولویت و اهمیت عبارتند از:

۱. توجه دولت به برنامه ریزی گردشگری در روستای فش و اینکه گردشگری در این روستا از حالت اتفاقی و بدون برنامه خارج گردد. همچنین سرمایه گذاری های دولتی در زمینه ی ایجاد زیرساخت های مهم گردشگری و امکانات زیربنایی و مهمتر از آن اطلاع رسانی و تبلیغات در درجه ی اولویت قرار بگیرند.

۲. راه های دسترسی مناسب برای جذب گردشگران، امکانات تفریحی و اقامتی منطقه نیاز به توجه و برنامه ریزی قرار بگیرند.

۳. هماهنگ نبودن مراکز مرتبط در زمینه برنامه ریزی و تصمیم گیری در روستای فش یکی از مهمترین موانع توسعه ی گردشگری در آن می باشد. همچنین آموزش مردم محلی و افزایش آگاهی مردم از اثرات مثبت گردشگری، ایجاد بازارهای محلی برای فروش محصولات محلی، توجه به جنبه های درمانی آب های سرد معدنی و استفاده از همه ی ظرفیت های وجود آب های سرد معدنی در روستای فش نیاز به برنامه ریزی همگانی و مشارکت یکپارچه با هماهنگی کامل همه دستگاه های ذی ربط با گردشگری در سطح استان کرمانشاه و شهرستان کنگاور دارد.

در بخش عوامل اجتماعی:

۱. برگزاری دوره های آموزشی برای منابع انسانی شاغل در بخش های مرتبط با گردشگری،
۲. برگزاری کارگاه های آموزشی برای روستاییان و آموزش های لازم برای ارتباط و تعامل با گردشگران.
۳. ایجاد زمینه ی مشارکت ساکنان روستا برای توسعه ی روستا و سهم کردن آن ها در برنامه ریزی برای توسعه ی پایدار گردشگری روستایی و توسعه ی روستای فش.
۴. همچنین علاوه بر سرمایه گذاری در گردشگری منطقه ی بررسی شده و انجام اقدامات ابتدایی مانند ایجاد تأسیسات و ارتقای زیرساخت ها و تسهیلات اقامتی و رفاهی، آموزش ساکنان بومی و گردشگرانی که وارد منطقه می شوند در جهت بهره گیری مناسب از جاذبه های متنوع گردشگری منطقه و رعایت شاخص های توسعه ی پایدار روستایی ضروری اند.

در بخش عوامل فرهنگی:

۱. تولید و احیاء صنایع دستی بومی متنوع برای عرضه به گردشگران.
۲. ایجاد بازارهای محلی برای سایر تولیدات روستایی مانند صنایع دستی و فرآورده های دامی و محصولات باغی و گیاهان دارویی در فصل هایی که گردشگران به منطقه وارد می شوند در جهت کسب درآمد ایجاد اشتغال برای افراد محلی.

۳. استفاده از پتانسیل وجود عشایر کلهر و ذوله در منطقه و گسترش گردشگری عشایری با برنامه ریزی های دقیق و یکپارچه و با هماهنگی سازمان های مرتبط برای بهره برداری و حفظ مناسب و پایدار از این پتانسیل های بالقوه. در بخش عوامل کالبدی (فیزیکی):

۱. توجه به دسترسی مناسب گردشگران به جازه های گردشگری روستای فش با گسترش راه های استاندارد و آسفالتی با هماهنگی یکپارچه ی سازمان های مرتبط با حمل و نقل جاده ای.
۲. تجهیز و تقویت زیرساخت های حمل و نقل شامل نوسازی ناوگان حمل و نقل جاده ای و توسعه ی راه های آسفالتی مناسب
۳. مهیا کردن زمین ها مستعد برای ایجاد خدمات و امکانات گردشگری با بخش های دولتی و عمومی و واگذاری آن ها به بخش خصوصی در جهت ایجاد و توسعه ی امکانات

ارائه راهکارهای پیشنهادات:

از آنجا که شش دسته عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی (فیزیکی)، نهادی (مدیریتی) در توسعه ی گردشگری در روستای فش نقش مهمی داشته اند، در تحقیق حاضر، برای برطرف نمودن مشکلاتی که به آن ها اشاره گشت و با هدف بهره گیری بیشتر از پتانسیل ها و امکانات بالقوه ی موجود در روستای فش به صورت مجزا برای هر دسته از عوامل مؤثر مطرح شده، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می نمایم.

در بخش عوامل طبیعی:

۱. استفاده از همه ی پتانسیل های موجود آب های سرد معدنی و سراب ها در روستا و اطراف آن و ایجاد تسهیلات ضروری برای بهره برداری از آن ها
۲. برنامه ریزی برای بهره برداری و معرفی پوشش متنوع گیاهی و جانوری منطقه با اصل حفاظت و حفظ آن ها برای رسیدن به توسعه ی پایدار زیست محیطی.
۳. تنظیم برنامه های توسعه ی گردشگری متناسب با شرایط زیست محیطی و جلوگیری از تخریب محیط زیست منطقه.

در بخش عوامل اقتصادی:

۱. تجهیز و توسعه ی هر چه بیشتر مکان های وابسته به آب های معدنی در روستای فش با وسایل و امکانات مجهز برای جذب هر چه بیشتر گردشگران.

۲. ارائه ی تسهیلات ملالی برای تجهیز و ساماندهی اقامتگاه های بوم گردی موجود در روستای فش.
۳. ارائه ی تسهیلات و اعتبارات لازم برای اجرای پروژه های مدنظر.
۴. ایجاد اقامتگاه هایی مجهز در اطراف آب های معدنی سرد و سراب ها.
۵. گسترش و توسعه ی زیرساخت ها و خدمات با توجه به موقعیت مکان های رقیب در سطح منطقه در بخش عوامل نهادی (مدیریتی):

۱. معرفی و شناساندن جاذبه های گردشگری روستای فش از طریق تهیه ی فیلم های مستند و چاپ و انتشار کتاب و بروشور.

۲. معرفی نمودن مزیت های نسبی کنگاور در زمینه ی سرمایه گذاری در بخش گردشگری و تسهیل نمودن شرایط سرمایه گذاری در روستای فش.

۳. ایجاد هماهنگی یکپارچه میان ارگان ها و سازمان های دولتی مرتبط با گردشگری در سطح شهرستان کنگاور و استان کرمانشاه برای رفع نمودن مقررات دست و پاگیر در جهت راحت نمودن سرمایه گذاری افراد حقیقی و بخش خصوصی

منابع و مآخذ

۱. آزاد منجیری، ی (۱۳۸۷) اکوتوریسم پایدار، رشد آموزش جغرافیا، صص ۳۸-۳۵.
۲. رضوانی، م، فرجی سبکبار، ح، دربان آستانه، ع، کریمی، ص (۱۳۹۸) تحلیل نقش عوامل و شاخص های کیفیت محیطی مؤثر در برندسازی مقصدهای گردشگری روستایی، فصلنامه ی برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری دوره ی ۶، شماره ی ۳۳، صص ۱۰۵-۱۳۶.
۳. سیدعلیپور، بهرام، قدیری معصوم، مجتبی، قهرمانی، نسرین (۱۳۹۸) اثرات گردشگری بر توسعه ی روستایی با نظر سنجی از روستاییان، فصلنامه ی روستا و توسعه، شماره ی ۵، صص ۲۷-۱.
۴. شریف زاده، ابوالقاسم، مرادی نژاد، همایون، (۱۳۸۱) توسعه ی پایدار و توریسم روستایی، ماهنامه ی جهاد، شماره ی ۲۵، صص ۱۰-۲۵.
۵. شریف زاده، ا، مرادی نژادی، ه (۱۳۸۸) توسعه ی پایدار و گردشگری روستایی، ماهنامه ی اجتماعی- اقتصادی جهاد، دوره ۷، شماره ۱۵، صص ۷۲-۸۰.

۶. قدیری معصوم، م، استعلاجی، ع، پازکی، م (۱۳۹۸) گردشگری پایدار (روستایی و عشایری)، انتشارات دانشگاه تهران.

۷. مدهوشی، مهرداد، ناصرپور، نادر (۱۳۸۲) ارزیابی موانع توسعه ی صنعت گردشگری در استان لرستان، فصلنامه ی پژوهشنامه ی بازرگانی شماره ی ۲۸، صص ۷۵-۹۰.

۸. مهر دانش، گونا و نوری، کامران (۱۳۹۷) ارزیابی و تحلیل عوامل موثر در توسعه واقامت گردشگری روستای هدف گردشگری مطالعه موردی؛ (روستای دشه)، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۱، شماره ۲ - شماره پیاپی ۲ پاییز ۱۳۹۷ صص: ۵۹-۸۱.

8. Busby, G (2000), *the transition from tourism on farms to Farm tourism. Tourism management*, 2(21)9635-642.

9. Bush(2012), G Hanley, N. and Colombo, S (2012) *Measuring the demand for nature-based tourism in Africa: a choice experiment using the "cut-off" approach. Stirling Economics Discussion paper*, 1(8): 1-20.

10. Baloglu(2013), S. and Bring berg, D. (2013) *Affective image of tourism destinations. Journal of travel Research* 35(4): 11_15.

11. Coper (2000), J. (2009) *on the choice of functional from for hedonic price functions - Review of Economics and statistics* 9(70): 668-670.

12. Chaudhry (2015), p. and Gupta, R. K. (2015) *urban greenery and its sustainable extension strategies in hot aird region of India. International Journal of sustainable society* 2(2): 146-155.

13. Dwivedi (2016), A.k. (2016) *Agri- tourism entrepreneurship: Atool to rural developments Journal Tourism management* 5 (11): 1-15.

14. Epler, M. and Jones H (2014) *Community-based tourism enterprise in Latin America. Burlington. Epler wood International. [on line] [Accessed 1 December 2011]. Available.*

15. Godvin (2012), H. (2012) *measuring and reporting the impact of tourism on poverty. In Developments in Tourism Research (Eds. Tribe, J. and Airey, D.) 123 - 142. Oxford university press, New York.*

16. Gara (2015), C. (2015) *perspectives on cultural and sustainable rural tourism in smart region: The case study of Marmilla in Sardinia (Italy). Journal of sustainability* 7 (5): 12 - 25.

17. Harison (2011), D. and Chipani, E. (2011) *Tourism and less developed countries. Tourism and less Developed world, CABI* 1(5): 15-35

18. Mcgregor, S. and Thompson, M. (2011) *Tourism in a small town: impacts on community solidarity. International Journal of sustainable society* 3 (2): 174-189.
19. Nilssein (2015), H and Spence ley, A. (2015) *The success of u tourism in Rwanda - Gorillas and more. Journal of Tourism Management* 5 (12): 125-165.
20. Pearse (2010), D. G. (2010) *tourism and peripherality: perspectives from Asia and the south pacific. Tourism and Hospitality Research* 3(4): 295 -309.
21. Tolon(2016) - Becerra, A., Tasyra- Bravo, X. and Galdeano- Gomez, E. (2016) *Endogenous model for sustainable development in Spanish rural areas. International Journal of sustainable society* 2 (2): 156-176.
22. Wickens (2008), E. (2008) *Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas - vibrant hope or impossible dream? Tourism Management* 2(5):71-79.

